

FLORIAN POTRA

Nevoia de imaginație

Celor care ar risca amorțirea și imobilismul sau numai automulțumirea și îngustarea de orizont, tovarășul Nicolae Ceaușescu — în cuvîntarea de la 26 ianuarie 1978 — le-a reamintit, cu vioiciunea sa caracteristică, nevoia imperioasă de imaginație, de capacitate anticipatoare, firește, pornindu-se de la datele concrete oferite de istorie și de prezent: „Nu se poate să fii revoluționar, să fii comunist, fără a avea și imaginație, fără a-ți înfățișa cum va arăta ziua de mâine, fără a visa la fericirea poporului, a națiunii. Acestea sint cerințele pe care trebuie să le cultivăm continuu în rîndurile partidului nostru, ale tinerei generații, făcîndu-i pe toți să privească cu mîndrie atît la trecut, cît și la prezent, dar să gîndească și cum trebuie să arate viitorul țării...”

Dacă această recomandare e unanim valabilă, putînd fi trecută din om în om, ca un vibrant cuvînt de ordine mobilizator, ea devine cu atît mai necesară, eficientă și obligatorie, pentru lumea artei și a artiștilor. Mai mult, chiar: este o condiție fundamentală a creației de artă — fără imaginație, fără fantezie, fiind de neconceput orice nouă sinteză de fenomene și de esențe, cum se definește orice operă de artă. Evident, nu e vorba de a rătăci, în neștire, cu închipuirea, ci de o prețioasă punte spre cunoașterea estetică, deci, spre stil, care — nu vom obosi niciodată a o repeta — este însuși

modalitatea particulară, personală, originală, a artistului de a cunoaște lumea, oamenii și natura.

Singur prezentul poate fi cunoscut direct, prin experiență nemijlocită, fie din unghiul existenței cotidiene, fie din acela al științei și al filozofiei, fie din acela al artei. Trecutul, în schimb, ca și viitorul, pot fi cunoscute pe temeiul unor mărturii, al unor documente și ipoteze de lucru, cărora li se adaugă o marjă de aproximare, de „ghicire”, adică, de imaginație. Artistul „ghicește” trecutul, așa cum încearcă să „ghicească” viitorul, să-l prevadă. Cînd Eisenstein „simte” și inventă scena prelatei azvrlite peste răsculași, în filmul său, Cruciaștorul Potiomkin (dar inexistentă, această scenă, în realitatea istorică), ilustrul regizor nu face decît să apeleze la capacitatea imaginației de a sesiza și de a reînvia aspecte tipice, semnificative, elocvente, ale vieții, după ce a asimilat o imensă cantitate de informații (documentate) în legătură cu fenomenele reconstituite audiovizual. Nu altfel a procedat — dînd ascultare însuși textului lui Shakespeare — Laurence Olivier, atunci cînd, în Henric al V-lea, înainte de rugăciunea de noapte din bivouacul de la Azincourt, își încurajează oastea, din soldat în soldat, din cort în cort. Oricare dintre acești luptători — pus, printr-un miracol, în situația de a vedea filmul — ar jura, cu mina pe inimă, că „regesul căpitan” Harry l-a vizitat și

pe el, personal, spre ai da binețe și a-l îmbărbăta..

Dar, poate că Olivier nici nu a turnat această scenă, în filmul Henric al V-lea, poate că ea nu e decît o născocire a criticului cinematografic, a fanteziei acestuia, hrănită cu pagini de carte și cu fotograme de film. Nu are importanță, de îndată ce totul se inserează organic, firesc, în fluxul faptelor, gesturilor, cuvintelor din cunoscuta dramă a lui Shakespeare. Important e să se înțeleagă că asemenea episoade confirmă necesitatea generală a imaginației, care ne ajută pe toți să trăim, după cum aceleași episoade contribuie la clarificarea rolului și a drepturilor imaginației, ale fanteziei creatoare de poezie, de artă.

Gânduri la o comemorare

S-au împlinit 140 de ani de la nașterea savantului B. P. Hasdeu, prilej aniversar ce îndeamnă la câteva observații privind legăturile marelui om cu teatrul. Sint ea și necunoscute contribuțiile sale de cronicar dramatic: la fel, câteva piese de teatru. Un volum care să le cuprindă este o datorie culturală. Principala piedică e înlăturată, aceea a depistării cronicilor teatrale, în numeroasele periodice — rare, azi — la care a scris Hasdeu. Stau la îndemână două bibliografii de autoritate, a lui Mircea Eliade (în tomul II al ediției Hasdeu din Fundații, 1937, pp. 347—410) și

a lui Vasile Sandu (la finele studiului „Publicistica lui Hasdeu”, ed. Minerva, 1974, pp. 193—254). Din consultarea lor paralelă, rezultă că Hasdeu a scris, între 1863 și 1870, următoarele cronică: „Mișcarea literelor în Egipt”, în *Lumina*, nr. 12—14, 1863 (singurul studiu privind teatrul, adesea citat): „Gamenul din Paris”, comedie în două acte, în *Satyru*, nr. 2, 1866; *Teatrul*, *Societatea Actorilor Români* (Despre „Misterele Passagiului”), în *Satyru*, nr. 6, 1866; *Societatea Actorilor Români*, „Puritanii în Londra”, în *Satyru*, nr. 7, 1866; „Teatrul român”, în *Satyru*, nr. 14, 1866; „Cronica dramatică”, în *Ordinea*, nr. 49, 1866; *Revista dramatică*, „*Curierul de Lyon*”, în *Ordinea*, nr. 53, 1866; „*Teatrul*”, în *Ordinea*, nr. 55, 1867; „O nouă dramă: Monumentul de la Călugăreni”

de V. Maniu, în *Trompeta Carpaților*, nr. 16, 1870.

O intervenție în conflictul Millo—Pascaly: „Domniul M. Pascaly” în *Trompeta Carpaților*, nr. 492, 1867.

Apoi, piesele puțin sau deloc știute: „Răposatul Postelnic”, tragedie istorică într-un act, în revista *Din Moldova*, nr. 6, 1862; „Domnița Rosanda”, o schiță dramatică în cinci acte, în revista *Familia*, n-rele 23—37, 1868; „*Orthozerozia*”, comedie originală în trei acte, în publicația *Columna* lui Traian, n-rele 43—48, 1871.

Prestigioasa editură „Dacia”, inițiatoarea altor opere editoriale de mare utilitate, ar putea include în colecția „Restituție” scrierile teatrale datorate unui titan al gândirii românești, Titan, căruia ar trebui să-i publicăm întreaga operă științifică și literară.

I. N.

NOTE

Precizări istoriografice

În decembrie 1975, se inaugura, la Craiova, în somptuosul local al noului teatru, Muzeul Teatrului Național. Pasiunea și competența unui animator, Constantin Gheorghiu, se materializau într-o instituție ce și-a câștigat repede prestigiul meritat. Bogata viață teatrală a Olteniei își are, acum, arhiva sa. Desele discuții cu organizatorul Muzeului mi-au revelat un entuziasm al culturii. Ca și neobositul său înaintaș, George Franga, muzeograful Constantin Gheorghiu a strâns tot ce se poate strînge pentru o istorie a teatrului: de la actorii Mihaila Ionescu, Remus Comăneanu, Ovidiu Rocoș, Virgil Bădescu, George Bulandra, Margot Boteanu, Manu Nedeanu, obține fotografii, afișe, programe: reorganizează vechea bibliotecă a Tea-

trului; întocmește o tematică muzeală, avînd în vedere criteriul cronologic. De la trupa lui Alecu Coreoveanu (1837) pînă azi, Muzeul Naționalului craiovean conservă vestigiile de preț în sprijinul continuității unei arte teatrale valoroase. Costache Caragiale și soții Theodorini, C. Serghie, Ion Anestin, Maria Petrescu, Clotilda Calfoș, Ion Vlădicescu — să cităm doar pionierii — au cititorit, la Craiova, un teatru cu adevărat național. Prin peste 600 de exponate aranjate în cele două săli ce flanchează marelui foaier, vizitatorul se familiarizează cu trecutul și cu prezentul scenei. Contemporaneitatea teatrului, în ceea ce are ca reprezentativ pe scena craioveană, se înfățișează elocvent, pilduitor. Se remarcă promovarea dramaturgiei originale, în montări de amploare.

Constantin Gheorghiu ne-a vorbit, cu emoție, despre o recentă, însemnată descoperire. Între 1935 și 1942, Teatrul Național din Craiova fu-

sese închis, din motive bugetare. Se considera că, în acest interval, Naționalul craiovean n-a avut istorie. Prin donația lui Traian Criveanu, regizor tehnic, Muzeul a intrat în posesia unor documente, afișe și programe, atestînd înființarea, în 1935 (data desființării teatrului), a unei Asociații dramatice a artiștilor craioveni, care, a continuat, sub firma Teatrului Național, să dea spectacole cu caracter permanent, în sala Colegiului „N. Bălcescu” și în sala „Traian Demetrescu”. Așadar, actorii nu au renunțat la ideea de teatru național, în Craiova acelor vremuri tulburi! Printre inițiatorii Asociației s-au numărat Ovidiu Rocoș, Remus Comăneanu, Ion Lupu, Virgil Bădescu, Ioachim Dordea, Traian Criveanu. Deci, din 1850, data fundării Naționalului, și pînă azi, la Craiova s-a jucat, neîntrerupt, teatru, sub glorioasă, eroică emblemă a Naționalului.

Ionuț Niculescu